

Interpretace uměleckého textu v přípravě učitele a ve výuce

- INTERPRETACE =

- Individuální realizace uměleckého díla
- **Výklad** (racionální výklad; „kroky“ každé recepce textu: prožitek → INTERPRETACE → hodnocení)
 - Výklad jako součást každého procesu recepce (jeho fáze: percepce – apercepce – INTERPRETACE (výklad) – konkretizace) – výklad základního smyslu textu, výklad víceméně „samovolný, samozřejmý, neuvědomovaný“ (→ běžný čtenář čtoucí literární text)
 - Výklad jako metoda přístupu k textu - výklad „vědomý“, záměrný, příp. zvnějšku řízený (→ literární teoretik, kritik; učitel literatury ve své přípravě a poté realizované výuce)
 - Interpretace KOMPLEXNÍ
 - Interpretace DIDAKTICKÁ

• KOMPLEXNÍ interpretace

- Literárněvědná, ucelený výklad, „rozbor“ textu, relativně úplný interpretační popis díla
- *Racionální vyložení, proč dílo na čtenáře působí a jakými prostředky toho dosahuje* (J. Hrabák). → TEDY:
 - a) jakou dílo vyvolává u čtenáře reakci – jak vnímá jeho smysl, základní významy (interpretační makroproces);
 - b) jak je dílo „uděláno“, aby mělo danou sdělnost, jakých prostředků použil autor při jeho tvorbě ke sdělení daných myšlenek, jaká je funkce těchto prostředků a vztahy mezi nimi a k celku smyslu díla (interpretační mikroproces).
- „spirálový pohyb“ úvah u náročnějších textů:
 - Makroproces (celkový význam) → mikroproces (dílčí postřeh) → posun ve vnímání celkového významu ... → mikroproces (další dílčí postřeh)

- Literárněvědná východiska interpretace v tomto pojetí:
 - Strukturalistické uvažování + podněty receptivní estetiky
 - Existence (nejen historicky) i dalších literárněvědných přístupů k výkladu textů → zjednodušené rozlišení podle akcentace jedné ze tří složek literární komunikace:

AUTOR - TEXT - ČTENÁŘ

• DIDAKTICKÁ interpretace

- Literárněvýchovná, výklad nejvýznamnějších sdělení textu (jeho nejvýraznějších komunikačních výzev), dílčí postřehy.
- Samozřejmostí je odhalení základních myšlenek (makroproces), z uměleckých prostředků se zabýváme pouze některými, zpravidla nejvýraznějšími (výběrovost mikroprocesů).
- Důležité: správně (adekvátně textu i žákům) formulovat interpretační otázky/úkoly
- Interpretační otázka je svou podstatou problémová, vyžaduje přemýšlení (vodítka, ne přímé odpovědi, musí poskytovat text sám).

EPICKÝ text a jeho struktura

- Dominantní myšlenka/y, smysl + autorův přístup, autorský záměr
 - Tematická výstavba (základní jednotka = motiv)
 - Složky tematické výstavby (motivické komplexy):
 - Děje, události
 - Postavy
 - Prostředí a čas (časoprostor)
 - Vypravěč
 - Adresát
 - Kompoziční výstavba
 - Vnější
 - Vnitřní (JAK)
 - Kompoziční postupy (např. chronologický, retrospektivní ...)
 - Kompoziční principy (např. kontrast, gradace, variace, symetrie ...)
-
- příběh (CO)
- narace

- Jazyková výstavba
 - Rovina grafická, fonologická, lexikální, syntaktická
 - /také např. řeč vypravěče, řeč postav, titul .../
-

- Genologická (žánrová) charakteristika
- Literárněhistorický kontext

LYRICKÝ text a jeho struktura

- Dominantní myšlenka/y ...
- Tematická výstavba
 - motivy a jejich seskupení
 - lyrický subjekt
 - /apostrofa/
- Kompoziční výstavba
 - Vnější
 - Vnitřní
 - Kompoziční principy
- Jazyková výstavba
 - Např. rým, rytmus, tropy, figury
 - Jazyková výstavba je - zejm. právě u lyriky – úzce spjata s tematickou a kompoziční
- Genologická charakteristika (lyrika autoreprezentační X předmětná ... aj.)
- Literárněhistorický kontext